

מול פגעי הטכנולוגיה – מדריך להורים –

– מאמר שמיני בסדרה –

נכתב בס"ד ע"י
הרב יחיאל פליסקין
מחבר ספר 'שתולים בבית השם'

להצטרפות לרשימת התפוצה
ולהארות ותגובות
דוא"ל: ymp803@gmail.com

הקדמה

לנושא של 'פגעי הטכנולוגיה' יש הרבה פנים, ביניהם: עד כמה האינטרנט מסוכן. עד כמה תמימים אותם יחידים, או חוגי שומרי מצוות מסוימים, שאינם בורחים ממנו כמפני האש. מה הגדרים של היתר האינטרנט לצרכי עבודה. מה גורם לאנשים מבוגרים ליפול באינטרנט, וכיצד ניתן לעזור להם. ועוד ועוד. במסגרת המאמר הקצר שלנו לא נוכל לעסוק בכל אלו, ונתמקד אך ורק בנקודה אחת - **כיצד יכולים הורים לעזור לבניהם/בנותיהם שנפלו לרשת האינטרנט.**

יתירה מכך. גם בנושא הצעירים שנפלו לרשת האינטרנט, אפשר לדבר מזוויות ראייה שונות: כיצד מחברים את הצעירים באופן פנימי למצוות ויראת שמים מתוך שמחה, ובפרט איך אפשר לחבר כל בחור יהודי ללימוד התורה מתוך הנאה ועונג מופלגים, שזה החיסון החזק והבטוח ביותר מפני האינטרנט. מה צריכים לעשות צוות הישיבה. כיצד יכול להשפיע חונך שנמצא בקשר טוב עם הנער. כיצד יכול מרצה לשכנע בהרצאות, ומהם דרכי התמודדות של רבני קהילות מול נערים מבני קהילותיהם. על כל זה לא נספיק לדבר כאן, אנו נדבר רק "במה יכולים הורים לעזור לבניהם/בנותיהם" [בכל המאמר כשנדבר על נערים, הכוונה גם לנערות].

א. נער שרוצה לקנות סמארטפון – מה 'לא' לעשות

הורים רבים מגיעים לשאול, מה לעשות עם ילד שמצהיר על כוונה לקנות אייפון בקרוב, או שמבחינים בכך שהוא אוגר כסף לקנייתו וכד'.

ובכן, יש ישנה גישה הגורסת, כי על ההורים לעצור את הילד מן המעשה בכל דרך אפשרית, כולל שכנועים, איומים, הבטחות, פיצויים, מעקבים, תחבולות שונות, וכד'. אולם גישה זו אינה נכונה, מסיבה מאד פשוטה: היא לא יעילה בכלל. כמדומני שלא קיימת בעולם דרך בה הורים יכולים להניא את בנם המתמודד מכוונתו לרכוש סמארטפון. ו"מתמודד" לענין זה, אין הכוונה רק מי שהוא ברחוב, אלא אפילו בחור ישיבה שאינו מוצא די טעם בלימודו.

ישנה גישה הפוכה, הגורסת שאם הילד רוצה סמארטפון - יש לקנות לו אותו, ללא שום הגנה וללא תנאים כלשהם, וכך הוא בסוף ירצה לחזור בתשובה. יתכן שהקוראים לא יאמינו, אבל יש מחנכים מסוימים - בעיקר בארה"ב, אך גם כאן - שמפצים דעה זו, וכבר גרמו להורים רבים לקנות את המכשיר הטרף הזה לילדיהם. וכל בר דעת מבין שזוהי טעות נוראה ואיומה.

ישנה עוד טעות נפוצה. רבים חושבים שהמכשיר המכונה 'סמארטפון מוגן' יכול להועיל במשהו לנערים אלו. אך זו טעות שאין לה ידים ולא רגליים. מנסיון רב, רוב ההורים שהסכימו לפשרה כלשהיא בתחום, וקנו עבור הבן/הבת 'סמארטפון מוגן' או שנתנו את הסכמתם לקנייתו, התחרטו על כך מאד. בדרך כלל הנערים מצליחים מהר מאד לפרוץ את המכשיר, ואין לי מושג איך, כי אני לא מתמצא בפרטי הטכנולוגיה, אני רק מקבל זרם של סיפורים על קלקולים איומים שהגיעו מהמכשירים האלו לנערים/נערות, כך שזה לא פתרון עבורם כלל. יתירה מכך, גם אם הנער כבר מחזיק ברשותו מכשיר פרוץ ואתם מנסים לשכנע אותו לעבור למכשיר מוגן, הנכם מבזבזים את זמנכם לשווא. אם הוא ישתכנע, זה רק בשביל להשיג מכס טובת הנאה כלשהיא [למשל: השגת מכשיר יותר משוכלל ממה שהיה לו], או בשביל שתפסיקו לנדנד לו, אך מהר מאד הוא יפרוץ את כל החסימות וישאיר מכור בדיוק כפי שהיה. ב"ה אני מכיר מקרוב מאות נערים שנגמלו מהמכשירים האלו, ותהליך הגמילה לא כולל אף פעם "שכנוע לעבור לאייפון מוגן". המכשירים האלו יכולים להועיל אולי למבוגרים לצורך פרנסתם, אך לגבי נערים מתמודדים - כולו נזק.

ב. הגישה המומלצת – התנגדות פאסיבית

הגישה המומלצת היא - **התנגדות פאסיבית**. אם ההורים מזהים בילד רצון לקנות מכשיר כזה, או שכבר קנה מכשיר כזה, ההורים צריכים להודיע לו פעם אחת שהם מתנגדים לזה בכל תוקף ואינם מסכימים כלל. וכמובן שאין לעזור לו בהחזקת המכשיר בשום פנים ואופן, לא בסיוע כספי, ואף לא לרשום את המכשיר בחשבון הבנק או כרטיס האשראי שלהם, או לחתום לו על מסמכים כלשהם בעבור רכישת המכשיר.

כך ההורים יוכלו לומר בפה מלא 'ידינו לא שפכו את הדם הזה', ולא יהיה להם יד ורגל ברכישת הרעל הקטלני הזה, שגדולי ישראל הגדירו אותו: "האסון הנורא והשואה הנוראה, המשמידה ומחריבה והורסת בזה ובבא, זו 'פצצת אטום' פשוטו כמשמעו, עד שמיום בריאת העולם לא היה דבר נורא ומסוכן כזה" (עפ"י לשון הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל, ראש ישיבת 'חברון גאולה' ו'קרית מלך').

למעשה, ישנם שלשה דברים שאסור להורים לתת לילד/נער בשום פנים ואופן: (1) סמארטפון לסוגיו השונים. (2) מחשב נייד אישי משלו. (3) מכשיר 'טאבלט', לסוגיו השונים.¹

אך אם הילד מעצמו משיג כסף והולך לקנות את המכשיר, אין טעם לאיים עליו איומים שונים, או לנסות לעצור או למנוע אותו מהקנייה, כמוסבר לעיל. אם הוא ירצה לקנות את המכשיר, הוא בדרך כלל אכן יקנה אותו, וזו המציאות.

אמנם כאשר אני מוסר קטע זה בהרצאות, אני זוכה לעתים לקיתונות של אש וגופרית:

¹ ישנה סוגיא נפרדת, של נתינת גישה לילדים למחשב הביתי של ההורים, בלי שום אפשרות גישה לאינטרנט אפילו במקרה, ובזה לפעמים יש מקום להקל בתנאים מסוימים, אחרי שאלת חכם.

"איך אתה מעיז לומר שאין לנו דרך לעצור אותם? לא יתכן שאין דרך, חייב להיות שיש!"
מה תצחקון אלי, לא יצרתי את המציאות הזו, אני רק משקף אותה. אדרבה, הנני פונה לכל מאן דבעי, ומבקש: אם מישהו מכיר איזו שיטה יעילה, שעל פיה הורים יכולים למנוע בחור מתמודד מכוונתו לרכוש סמארטפון, אנא שיידע אותי, ואשתדל לבדוק אם אכן יש דברים בגו. כבר הצבתי אתגר זה בפני אלפי אנשים, ועוד לא קיבלתי אף תשובה הולמת. חוץ מכמובן, כלי הנשק היהודי: תפילות, ועוד פעם תפילות, שערי דמעות לא ננעלו.

"אבל עכשיו הוא עוד לפני החשיפה הגדולה, לא חבל שיכניס לראש שלו כל כך הרבה זבל?"
אכן, עצוב ומצער עד מאד. מתוך שיחות עם מכורים לשעבר, היה עליהם לעבוד קשה מאד כדי להוציא את כל הזבל מהראש ולחזור לחיים נורמליים. אכן, הם גם מספרים על סייעתא דשמיא עצומה בתהליכי החזרה בתשובה, וכהבטחת חז"ל על הבא להטהר. מכל מקום, למרות הכאב העצום, אין להורים דרך למנוע זאת.

"זה נראה לנו מצחיק לומר לו שאנחנו מתנגדים, אבל לא לעשות כלום כדי לעצור אותו מכך. במילים אחרות אתה אומר שנסיכים לו לקנות את המכשיר"

חס ושלום! מעולם לא אמרתי להסכים לקנות מכשיר. התנגדו בכל תוקף, אך אל תנקטו באמצעים חזקים כלשהם כדי לעצור אותו, כי זה רק יזיק. ואין לכם לחשוש שמא הוא יפרש את חוסר העשייה שלכם, כהסכמה. הוא לא טיפש, וכיון שאמרתם לו במפורש שאתם מתנגדים, הוא יודע זאת היטב. אם ממש לא נח לכם עם הגישה הזו של "הבעת התנגדות ללא התנגדות מעשית", אז אפשר גם לא לומר לו כלום. אל דאגה, בכל מקרה הוא יודע היטב שאתם מתנגדים [איזה ילד חרדי לא יודע זאת?]. אך בדרך כלל יותר נכון לקיים חובת מחאה, פעם אחת, בקצרה, ובלי ביטויים חריפים או השפלות כלשהם.

"אם לא נקנה לו סמארטפון מוגן, הוא יקנה סמארטפון פרוץ, והוא ממש מטריד אותנו יומם ולילה שנקנה לו את זה, ומבטיח שאם כן הוא ילך לישיבה כל יום"

אם הוא רוצה לקנות, שיקנה. הוא כבר חייב במצוות, העבירה היא על חשבוננו ועל מצפוננו, ורק הוא יעמוד עליה לדין בבית דין של מעלה². לעומת זאת אם תסייעו לו אפילו בשקל אחד לקנות את המכשיר ה'מוגן', אתם נכנסים יחד עמו לאותה תסבוכת, בעוד שאין שום תועלת היוצאת מקניית מכשיר כזה לבחורים, זו נבילה וזו טריפה. ואם הנכם מחפשים דרכים להביע הזדהות עמו, יש הרבה דרכים כשרות לכך. אם הוא מנסה לסחוט אתכם, אימרו לו שלש פעמים "לא" בקול רם, ואחר כך הפסיקו להתייחס לנדונדים שלו, עד שהוא יבין שהפעם "לא" זה אכן "לא". הנכם חושבים שאם תקנו לו תריווחו שקט? איזה שקט?! הרי ברגע שתתפסו שהוא שיקר אתכם ופרץ את המכשיר, אז תתחיל המריבה הגדולה עמו, שתארך זמן רב עד שלבסוף תיכנעו לו. וההבטחות השקריות שלו? זה הכי מצחיק, כי כל ההבטחות של הנערים הללו שוות פחות מקליפת השום. כלל זה נקטו בידכם: קניית סמארטפון לעולם אינה פותרת בעיות, אלא רק מעצימה אותן.

ג. התערבות בכח – ודאי לא מועילה

ישנם כאלו הסבורים, כי ניתן לפתור את בעיית האינטרנט על ידי מכה חד פעמית, כגון לשבור לו את המכשיר, או לפגום בו בסתר או בגלוי, או להחרים אותו, או לנתק את יכולת הקליטה ללא הסכמתו, למחוק ממנו מידע וכד'. אולם מנסיון רב מאד הנני יכול להעיד בוודאות, **כי כל הפעולות האלו אסורות ומזיקות**. באזני שמעתי לפחות מאה סיפורים שונים מכלי ראשון, של נסיונות הורים להתערב פיזית במכשירים השונים של בניהם [ובנותיהם] המתמודדים, ובתשעים ותשע אחוז מהם ההורים התחרטו על כך מאד. בדרך כלל אירעו מספר דברים מתוך הרשימה הבאה [לא בהכרח כל הרשימה כולה]:

הנער השתולל מזעם על כך.
התחצף להורים, הסתכסך עמם [לדוגמא: בחור שהפסיק לדבר עם אביו למשך חודשיים. נערה שברחה מהבית לשבועיים].

פגע פיזית בטלפונים או חפצים אחרים בבית כנקמה.
הצהיר הצהרות מדאיגות בקשר לעתיד שלו [אני אפסיק לשמור מצוות, אני אברח מהבית, וכד'].
המשיך להתדרדר מהר במדרון הרוחני, עד כדי חילול שבת, ועוד [היה בחור שבאותו יום שאביו החרים לו את האייפון הוא התחיל לעשן סמים].

הכי חשוב, והכי מדיד: **בכל המקרים, הנער השיג מהר מאד מכשיר חדש!**
פעולה זו מרחיקה לפחות בשנה-שנתיים את יום הגמילה האמיתי של הנער.

בכל פעם שאני שומע בשם מחנכים מסוימים המורים להורים לנפץ או להחרים מכשירים, אני מתמלא חלחלה: הרי זה ממש מזיק בידיים לכל הרוחניות של הילד! מדוע אין הם עוקבים אחרי התוצאות המחרידות של המעשים הללו? כמה מקרים אירעו בכלל שפעולה כזו עזרה משהו? ואם היה מקרה אחד ממאה שהדבר הועיל, האם זה מתיר להורים להרוס את תשעים ותשעת האחוזים הנותרים? אי שמים, מה עוד צריך לקרות כדי שיפסיקו להפיץ את ההוראה המוטעית הזו? כמעט והנני יכול לכתוב, שהסכנה הכי גדולה אחרי 'החזקת מכשיר', היא 'ניפוץ מכשיר'³.

² [במאמר המוסגר: אינני יודע אם הנער ייצא חייב בדין של מעלה. לאור מה שכתבנו במאמר השישי, בדרך כלל הנערים האלו הם בגדר שוגג/אנוס, אבל מכל מקום מי שיעמוד לדין הוא הנער, ולא הוריו שלא חטאו במאום].

³ ויצוין, כי בעת כתיבת המאמר, פניתי לאחד המחנכים שהורה הוראה מוטעית כזו, והסברתי לו את דעתי עד שחזר בו והודה על האמת. אמנם כמובן אין ביכולתי לפנות אישית לכל מחנך, ותקוותי שמאמר זה יגיע לכל הזקוקים אליו.

ומילא אם הורים מנפצים מכשיר פעם אחת, ואחר כך קולטים את גודל הטעות שלהם, עוד אפשר להבין אותם. אבל יש מקרים בהם קשה לדון אותם לכף זכות. אני מכיר בחור שאביו ניפץ לו כבר כ-14 מכשירים, ובכל פעם השיג הנער כסף בתוך ימים ספורים ע"י גניבות, וקנה מכשיר חדש. אולי אפשר לנסות להבין את האב, שכשהוא רואה את הקלקול מול עיניו, הוא כמעט יוצא מדעתו, ולכן פועל מתוך אינסטינקטים. אך למעשה, הנזק החינוכי שהוא גרם לילד הוא קשה, וכמעט בלתי הפיך.

למרות שהדברים פשוטים וברורים, מכל מקום שאלתי את **הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א ראש ישיבת סלבודקה, והגאון רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון**, ושניהם הסכימו עמי פה אחד, שאין שום מקום לפעולות אלימות כלפי נערים אלו ומכשיריהם, דבר שלא יועיל כלל וכלל.

יש הורים הטוענים: "המכשיר הזה לא ייכנס לבית שלנו בשום אופן"
זו טעות. בכל המקרים הילד כן מכניס את המכשיר לבית, ואז מתחילים מריבות, מלחמות, צעקות, מכות. ובסופו של דבר יוצא רק נזקים: או שההורים נכנעים. או שהילד נפלט מהבית. או שהם שוברים לו את המכשיר וכו'.

"אבל גדולי ישראל הורו לא להכניס את המכשיר לבית"
לא מדויק. גדולי ישראל הורו לכל מי שמוכן לשמוע להם, שלא להכניס בידיים מכשירים כאלו הביתה. אבל אם הילד הוא זה שהכניס, מעולם לא הורה שום גדול בישראל להילחם עמו בכח בענין. וכן אם הילד מטעין את המכשיר בשקע שבבית, עדיף להתעלם מהענין ולא להיכנס עמו לעימות על כך.

"אבל הוא עלול לקלקל את אחיו"
ובכן, צריך ואפשר בהחלט להציב לו גבולות ברורים, שלא ישתמש במכשיר בפני אחרים בבית, (ראה במאמרנו הקודם). יש לדעת, כי כשמנסים להילחם עמו בכח, **הסיכון לאחים שלו הרבה יותר גדול**. משום שמלחמות אלו גורמות לו להתדרדרות שיטתית, וממילא הוא מסכן את אחיו יותר.

ד. יש תקווה לכל אלו שנפלו לאינטרנט

יש מטבע לשון שהשתמשו בו כמה מגדולי התורה 'כל באיה לא ישובו'. ממנו משתמע לכאורה, כי כל מי שנפל ברשת זו, שוב אינו יכול לצאת ממנה לעולם. אולם לאחר מכן חזרו גדולי התורה והבהירו, שעיקר מטרת לשון זו היתה להרתיע את הנקיים שלא יפלו אל הרשת, כי אכן באמת קשה לצאת ממנה. אבל למעשה - אפשר ואפשר לצאת.

שח הגאון רבי אליהו מן שליט"א, בעצרת רבתי על פגעי הטכנולוגיה: סיפרתי לרבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, מעשה שהיה במודיעין עילית. הגיע אלי תלמיד חכם ואמר ששאל את חברו: "היכן אתה אוהב בתשובה?" השיב לו חברו: "אני לא יכול לחזור בתשובה, אל תדבר איתי על זה". שאלו בפליאה, "מדוע?" והתשובה היתה: "בגלל שיש לי אינטרנט". מרן הגר"ח שליט"א נחרד, וביקש למסור לו, שאפילו כל ימיו היה כופר בעיקר אין דבר שעומד בפני תשובה. אדם יש לו הרגשה שהוא מכור, שידע שאין דבר כזה. הבא ליטרה, אם יחליט בדעתו, מסייעים בידו מן השמים, שלא כדרך הטבע. זה לא קל, אבל יצליח (בעצרת במודיעין עילית, עשי"ת תשע"ד, מובא בספר 'סברי מרן - חינוך', עמ' תרלו).

מעיד הרה"ג ר' יצחק גבאי שליט"א: שוחחתי עם מרן הגאון רבי שמעון בעדני שליט"א, ואמר שהוא חוזר ואומר כי 'כל באיו לא ישובו' אך בוודאי שיש תשובה גם משאול תחתיות והזכיר את דברי הגמרא שאלישע בן אבויה שמע בת קול 'שובו בנים שובבים חוץ מאחר', ובכל זאת היה צריך לחזור בתשובה ולא להאמין לבת קול, ודאי שתשובתו של החוטא מתקבלת אפילו מהמקום הנמוך ביותר. ותמה 'וכי יש כאלו שאינם מאמינים בכח התשובה?! (עפ"י חוברת 'אין תקוה?' מאת הרב יצחק גבאי).

מדברי כ"ק האדמו"ר מסלונים שליט"א: הסכנה של הפגעים הטכנולוגיים בזמננו, עד כדי כך שיש אומרים שעל כגון דא נאמר כל באיה לא ישובו. ואמנם אין דבר העומד בפני התשובה, אך זה מסוג החסאים שמעבירים את האדם לעולם אחר, ומשום כך סכנתם חמורה כל כך (עפ"י דרכי נעם תשע"ה, עמ' שלט).

מדברי הגאון רבי בנימין פינקל שליט"א: צריך מאד להיזהר מהפירוש של 'כל באיה לא ישובו' במשמעות שאין תקווה כלל, כי זה לא נכון והדבר עלול לייאש. אכן צריך להזהיר מראש שלא יפלו לזה, כי מי שנופל לזה צריך הרבה סיעתא דשמיא כדי להינצל, תלוי באיזה עומק נמצאים. יש שנדרשו למרכז גמילה כמו מסמים רח"ל, ויש שיש עדיין בכוחם לצאת מכך בכוחות עצמם מתוך התחזקות ברוחניות (עפ"י יתד נאמן יום שלישי כ"ז באייר תשע"ז).

וברוך ה' שזכינו לראות את הדברים למעשה. זכיתי בס"ד ללוות עשרות בחורים בתהליך הגמילה מהאינטרנט, ויחד עם עבודתם של חברי, מדובר כבר במאות מאות נערים שנגמלו מהרשת!

ה. לא ניתן לגמול אדם אם אין לו רצון להיגמל

זהו כלל ידוע בתורת הטיפול: **אי אפשר לגמול אדם מכור שאינו רוצה להיגמל בעצמו**. ובכל הנוגע לאינטרנט, אפילו מי שאינו בדרגת "מכור" אלא "משתמש", גם כן אין שום דרך למנוע ממנו את המשך הנפילה, אם הוא לא יגייס גם את עצמו למשימה.

במילים אחרות, תהליך גמילה של הנערים מן האינטרנט, כולל שני שלבים: **שלב א -** להעביר את הבחור תהליך, שבו הוא עולה ממצב של הפקרות ואי-אכפתיות, למצב של הכרה בכך שהוא בבעיה, ולא רק של האינטרנט, אלא בבעיה כללית יותר, של איבוד החיים בכללות והחלפתם בבורות נשברים. הכרה זו תביא אותו לרצון למצוא פתרון לבעיותיו השונות.

שלב ב - לעזור לו להיגמל מבעיותיו השונות לפי סדר פנימי נכון, וביניהם ההתמכרות לאינטרנט. **והסדר מעכב!!!** אין קיצורי דרך. בנקודה זו טעו וטועים מבוגרים רבים, אשר בהתייחסם לנערים שנפלו באינטרנט, מנסים לדלג על השלב הראשון, ולקפוץ לשלב השני. וכך הם מנסים "לגמול" נערים שאין להם רצון להיגמל, בכל מיני צורות: הפנייה למכוני גמילה, שכנועים, הבטחת פרסים, שילום דמי כיס מוגדלים, איומים והפחדות למיניהם, ניפוצים והחרמות, הסכמים סודיים עם מוכרי המכשירים, הפסקת שימוש הדרגתי, ועוד שיטות שונות ומשונות, שהצד השווה שבהם, **שאחוז ההצלחה שלהם הוא 0% בדיוק נמרץ!!!**

גם בשלב השני רבים טועים. כלומר, גם כשמגיע שלב של התעוררות מסוימת מצידו של הבחור, יש טעות נפוצה שבה ממקדים את כל הדיון עמו אך ורק סביב האינטרנט, ומנסים לגמול אותו במהירות, מתוך לחץ היסטרי, מבלי לבנות אותו בהדרגה נכונה במגוון תחומים. **ושוב, זה לא עוזר כלום.**

את הטעות הזו, עושים לא רק אנשים חיצוניים, אלא גם המכורים עושים אותה לעצמם. במקום לקבל הדרכה לבנייה עצמית, שתכלול באופן מותאם גם את הגמילה, הם מנסים דבר ראשון לזרוק את האינטרנט/האייפון וכד', אך מכיון שלא הקדימו לבנות לעצמם מערכת חיים תחליפית, הם ממהרים לחזור להתמכרות שוב ושוב. ומעשה באחד הבחורים שסיפר לי על עצמו שהוא שבר כבר 12 אייפונים, וחשבתי להכניס אותו לספר השיאים. אולם אחר כך נשבר השיא, כשבחור אחר, מבוגר ושבע ימים, סיפר לי שהוא שבר כבר 40 אייפונים בתקופה של 10 שנים! וזה לא עזר לו כלום.

ו. איך גורמים לנער להבין שהוא בבעיה?

ובכן, ראשית יש לדעת לגבי נוער מתמודד, כי שכנועים שכליים אינם מועילים להם כלום. לא לגבי האינטרנט, ולא לגבי החיים שלהם בכלל. מערכת ההסברה האדירה נגד האינטרנט שהוקמה בעידודם של גדולי הדור, מועילה לאנשים מן הישוב המנהלים חיים נורמליים, אך אולי חסרה להם מודעות לסכנות האינטרנט. אולם לנערים אומללי החיים שנפלו לאותה רשת, ההסברה לא עוזרת כלום. גם אם נסביר להם בטוב טעם ודעת את גודל רעת האינטרנט, הם בדרך כלל יענו לנו במערכת שלמה של תירוצים עקומים.

למה הם לא רוצים לשמוע? ראשית, אין להם כל צורך בהסברה שלנו. הם יודעים הרבה יותר מאיתנו את כל סכנות האינטרנט, שהרי הם עצמם שוחים בתוך הביוב הזה יום יום, ומה תוסיף להם ההסברה שלנו, הצדיקים התמימים, ששמענו מכלי חמישי מידע חלקי על תכני האינטרנט...

שנית, משום שהדברים הרעים שבאינטרנט זה בדיוק מה שהבחורים הללו מחפשים שם! מכיון שהם לא זכו למצוא את הסיפוק בלימוד תורה ושמירת מצוות [או שמא מחנכיהם לא זכו להטעים להם אותם], ואין להם תוכן לחיים, והמצפון מעיק עליהם, הם דווקא שמחים לברוח אל ההתמכרות לאינטרנט, ולאבד את הראש ואת הדעת, בדיוק כמו מי שלוקח סמים כדי לברוח מהבעיות שלו.

הדרך הטובה ביותר היא, אם הנער יזכה להיכנס לישיבה למתמודדים מהסוג שיודעים באמת איך לטפל בבחורים. ראה לדוגמא בספרי 'שתולים בבית השם' שער שמני, שם כתבתי הדרכה מפורטת ויעילה מאד כיצד ניתן לטפל בהצלחה רבה בפגעי הטכנולוגיה בתוככי ישיבה למתמודדים, תוך כדי ניצול 'כח הרבים' ליצירת מעגלים עוצמתיים של חזרה בתשובה.

דרך נוספת, היא לחבר את הבחור לחונך מתאים. עבודתו של החונך בשלב ראשון לא תהיה להתעסק ישירות בנושא האינטרנט, אלא להביא את הבחור בהדרגה ממצב של יאוש והפקרות, למצב שהוא ירצה לחזור בתשובה ולקחת שליטה מחדש על חייו המנופצים.

ואם ההורים רוצים לעזור בעצמם לבנם, בדרך כלל הם אינם יכולים לעזור לו באופן ישיר, בבחינת 'אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים'. אמנם בודאי שהם יכולים וצריכים לתת לו הרבה כבוד וידידות, ואז מכיון שהוא מתחבר אליהם רגשית, הוא מתחבר גם לתורה ולמצוות שהם מייצגים, ומתעוררים בו הרהורי תשובה, וזה יוביל אותו לחפש ולמצוא רב או בית מדרש שיחזקו אותו, ובסופו של דבר הוא יחזור בתשובה. אלא שתהליך כזה הוא איטי מאד, ונדרשת לשם כך סבלנות רבה, וכמובן הרבה תפילות.

לאחר תקופה מסוימת של טיפול - אם ע"י הישיבה, או ע"י חונך, או ע"י הכבוד והידידות של ההורים - הבחור מגיע לשלב שבו הוא מוכן להודות שהוא בבעיה קשה של התמכרות לאינטרנט, והוא מבקש עזרה להיחלץ מהרשת. אלו לא דמיונות של 'ימות המשיח', אלא מציאות שהנני חווה בס"ד יום יום, שבחורים מכורים מגיעים למצב מבורך זה.

כמה זמן אורך השלב הראשוני הזה? ובכן, קשה כמובן לתת שיעורים קצובים, ובכל זאת כדי לסבר את האוזן נכתוב זמנים ממוצעים. אם זה ע"י ישיבה שיודעת את המלאכה - כחצי שנה בערך. אם זה ע"י חונך - כשנה, בערך. ואם זה ע"י כבוד וידידות של הורים - כשנתיים-שלוש בערך.

ז. איך מסייעים לנער למפל בהתמכרות?

לאחר שהגענו עד הלום, הגיע הזמן לשאלה "כיצד עוזרים לבחור הרוצה להיגמל מהתמכרות זו?". ובכן, אינני מבין גדול בתחום של 'שיטות הגמילה השונות', אולם אוכל לכתוב את מה שאנחנו עושים עם בחורים וב"ה זה מועיל להם, אם כי לא בטוח שגישה זו היא שווה לכל נפש, ויתכן בהחלט שישנן שיטות נוספות היעילות באותה מידה, ואולי אף יותר.

השיטה שלנו מבוססת על 'החלפת הנאות גשמיות בהנאות רוחניות'. אנו יוצאים מנקודת הנחה שניתן למצוא בתוך העולם הרוחני את כל התחושות הנעימות והמרגשות שאדם מחפש, וצריך רק לדעת לחפש אותם נכון. איך מחפשים? אנחנו מנסים להבין מתוך דבריו ומעשיו של התלמיד, לאיזה חלק בתורה ומצוות הוא יכול להתחבר. תלמיד אחד שיש לו חוש מצוין למפות ושטחים, למדתי עמו את נושא 'גבולות ארץ ישראל', והוא פשוט קם לתחיה, קלט והסביר לי במהירות כל פרט. תלמיד אחר שראיתי שהוא בעל רגש רב, המלצתי לו ללכת להתפלל בשיטת חסידי וללכת ל'טיש' וכדומה, למרות שהוא בכלל שייך לחוג הליטאי-ספרדי. תלמיד אחר סיפר לי שיום אחד הוא סייע לחברא קדישא לקבור מת, והיה לו מזה סיפוק רוחני רב, מיד התחלתי לדון עמו שאולי יעזור להם בקביעות...

יתירה מזו, גם במעשים הרוחניים השגרתיים, הנני משתדל להדריך את התלמידים איך למצוא בהם טעם. לדוגמא: למדת דף גמרא ופתאום הרגשת טעם במשפט מסוים? אל תברח ממנו, חזור עליו אפילו עשר פעמים במתיקות וערבות, ובכל פעם תרגיש שהמתיקות גוברת. התפללת תפילת מנחה ביום חול, ופתאום הרגשת התעוררות מיוחדת בברכת 'ותחזינה'? דע לך שהרגע נפתחו לך שערי שמים, נצל את הרגע, ותתרומם בהמיית כיסופין 'לשובך לציון ברחמים'. בליל שבת כששרים זמירות, יש צימאון גדול בעולם, תקשיב למילים הקדושות שהנך שר, ותן לעצמך להיסחף לעולם רוחני אחר, מעין עולם הבא.

יתכן שהקורא יגיב בתמהון מה, שהרי מדובר כאן על נערים מתמודדים שאינם שרויים בתוך עולמה של תורה, ואיך ישתייכו לעולם הרוחני הפנימי? אולם התשובה היא, שגם נערים אלו אינם גויים גמורים, ובפרט שכאמור אנו אווזים אחרי 'שלב א', שבו כבר יצרנו חיבור ראשוני בינו לבין התורה. גם הם משתתפים בסעודות שבת, שומרים את החגים במידה מסוימת, מתפללים לפחות מדי פעם, ואולי אפילו לומדים מעט, וכשאנו מדברים עמם שוב ושוב על מציאות של הנאות, ריגושים, כיסופים וסיפוקים רוחניים, הפלא הגדול קורה - הם באים ומספרים שהם הרגישו טעם באיזה משהו רוחני!

איננו מתיימרים לספק לתלמיד את כל הריגושים הרוחניים בין-רגע. אנחנו יוצאים למסע חיפוש משותף אחרי הסיפוק הרוחני האישי של כל תלמיד, לפעמים בשוב ולפעמים חוץ לשוב, מתוך הנחה שהוא קיים בוודאי, אלא שצריך לחפש אחריו. והמשימה מורכבת, משום שמטבע הדברים, כיום כל חוג וכל קהילה, מתמקדים בטווח צר של עיסוקים רוחניים, וממילא קשה לכל יחיד למצוא את הסיפוק הרוחני המלא של עצמו. על כן כשבאים לטפל במכורים בדרך של 'החלפת הנאות', יש לפתוח את הראש כמה שיותר, והשמים הם הגבול. לדוגמא: לפעמים אני עובר עם תלמידים על תרי"ג המצוות, כדי לנסות לחפש לאיזו מצוה הם מתחברים. מטפל תורני אחר המליץ לאחד ממטופליו ללמוד דף אחד מכל מסכת בש"ס, ולבחון לאיזו מסכת הוא הכי מתחבר.

לאחר שהתלמיד מספר שהוא הרגיש 'משהו' של הנאה רוחנית, אזי הנני אומר לו: "מכיון שהתחלת להרגיש טעם ברוחניות, עכשיו אתה יכול להרשות לעצמך להוריד משהו מההנאות האסורות, שהרי יש לך פיצוי". ואכן, התלמיד מקבל כח להוריד איזה הנאה אסורה. ואז אני אומר לו "שים לב, מכאן ואילך אתה תרגיש עוד יותר טעם ברוחניות, כי פינית כמה קליפות טמאות מהלב שלך, אז יש יותר מקום לרגש של קדושה". וככל שאנחנו מתקדמים והוא אכן מרגיש יותר טעם, אז שמרגיש את אותו טעם לאורך זמן, הוא מקבל יותר כח לעזוב עוד הנאות אסורות.

אין ספק שהתהליך לא קל, ולא חלק. צריך במקביל גם לתמוך בנער רגשית ולעבוד עמו על שליטה עצמית, דחיית סיפוקים, מציאת תחליפים מותרים לרגעים של משבר, ועוד ועוד. אבל הבסיס העיקרי הוא 'החלפת הנאות גשמיות בהנאות רוחניות', וממילא הוא מקבל כח לכבוש את יצרו גם אם זה קשה.

גם עבודת התפילה תופסת מקום מרכזי במלאכת הגמילה. אנו יוצאים מנקודת הנחה ש'אלמלי הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו', ולכן אני מדריך אותם להרבות באמירת תהילים ותפילה אישית לה' באופן יום-יומי, ולזעוק אליו בעיקר שיזכו למצוא טעם ברוחניות ובקרבתו יתברך, ושיעזרם לכבוש את יצרם. וכבר היה מעשה בבחור שהלך לכותל 40 יום כדי לבקש סיעתא דשמיא בגמילה מהתמכרות, ונושע.

וכפי שכבר צויין לעיל, אם מדובר ברב האחראי על קבוצת בחורים, כגון ראש ישיבה וכד', הוא יכול להשתמש הרבה בכח החברה החיובית, שכל אחד מבני הקבוצה יעזור ויחזק את השני במלחמתו-מלחמתם, ואז אפשר להשיג תוצאות הרבה יותר יעילות ומהירות.

כמובן, אין מאה אחוז הצלחות, אבל במקרים רבים הצלחנו לעזור, כולל מקרים קשים. היה בחור אחד שהיה מכור ל-7 התמכרויות, ביניהם אינטרנט, סמים, אלכוהול ועוד, ועל ידי אמצעים אלו ניצל מכולם וזכה להקים בית יהודי כשר.

לפעמים אני עומד נדהם מול הכוחות העל-אנושיים שהנערים הגיבורים הללו מגלים תוך כדי מאבקים קשים ומרים עם היצר הרע, כשמתברר שגם הם ניחנו בכוחות האדירים של מסירות נפש, שכולנו ירשנו מאברהם אבינו ע"ה. ועליהם ראוי לקרוא את הנאמר בתפילת הושענא רבה: 'הושענא למען גיבור הנאבק עם שר אש'. כן יעזרנו השי"ת כולנו, לנצח במלחמת היצר.